

ה'תשפ"ד (2024)

ה'תשפ"ד
1
חוק
כ"א

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה' (כה ב)

רבי נחמן מברסלב שואל על הלשון "אשר אני נתן לכם" - מדוע כתוב 'נותן' בלשון הווה. ותירץ, שהיהודי צריך לאהוב את ארץ ישראל כאילו נתנה היום לנו, כאילו הקב"ה נתן אותה בכל עת.

2
אצל
אברהם

ב' הקדושות: ישראל עטור בתפילין בזריעו בראשו, מתיצרת קדושה חמורה שא"א בשום אופן לזלזל בה. והוא הדבר בושראל וארץ ישראל: כל אר"א מהם - קדושה רגילה. אבל כשהן מתחברות והיהודי יושב על אדמת הקודש. הוא מתעלה בקדושתו למעלה למעלה. וכן

מתעלה ע"י זה קדושת הארץ. ואם בכל המצות אמרו, אינו דומה מעטין העושין את התורה למרובין העושין את התורה (ת"כ תחלת בחקתי). בישיבת א"י ע"י יהודים עאכ"כ. הרי תראה, שהאבות הק' ישבו בא"י ולא נטפל להם השטן למנוע אותם מזה. וכאשר שב יעקב עם י"א בניו מלבן, נאבק עמו סמאל במעבר יבוק, על גבול א"י, ובקבוצת ח"א ד"א בארנו. שרצה השטן למנוע ישיבת "עדה" שלמה של יהודים בא"י. ומרש"י מגילה ג' על האמור "הא דרבים" - "דהתם כל ישראל ור" - נראה שיש הבדל גדול בין תלמוד תורה דרבים לת"ת של כל ישראל; והכי נמי יש הבדל בין מצות ישיבת א"י דיחיד לישיבת א"י דרבים ובין ישיבת רבים לישיבת כל ישראל (ודיעקב ובניו היתה ישיבת "כל ישראל", שבזמן ההוא. ולפיכך השתדל השטן להפריעם מזה). וממילא א"ל, שלהשגת קדושה גדולה כיוכל (להיות כח היהודי גדול עד כדי נטישת השדות ב' שנים בצופות והחזרת שדות לבעליהן ושילוח עבדים) צריכים התחברות של קדושת ישראל וקדושת הארץ המיושבת ע"י כל ישראל. ורק קדושה כפולה ומכפלת כזאת (יחד עם קדושת יוה"כ). יש בכחה להניע את בני לתיות כשרפים ואיפנים ולקיים דברים שאין בכח אנושי לקיימם. ולפיכך היוכל נוהג רק כש"כל יושביה עליה", כשכל ישראל יושבים בא"י ומתיצרת ע"י זה קדושה עילאית. הנותנת עוז ותעצומות לעם. אבל לקיים מצות שמיטה די במצב של קדושה המתקבלת אפילו מישיבת מקצת בני הארץ הקודש. וגם ע"י קדושה זו יש בכח בני לקיים מצות שמיטה.

וקראתם דרור בארץ לכל יושביה. דוקא כשכל יושביה עליה היוכל נוהג. אבל משגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה בטלו היובלות (ערכין ל"ד). אבל שמיטת נהגו אפילו אח"כ. ומה בין יובל לשמיטה? והנה כבר הבאנו דברי המדרש, שמצות שמיטה, לנטוש ולהפקיר את מקור פרנסתו במשך שנה תמימה. היא המצות היותר קשה שבתורה והמקיימים איתו המה בבחינת מלאכים, והכתוב קורא איתם "גבירי כח עושי דברו". ואם בשמיטה כד ביובל עאכ"כ.

שהרי או צריכים להפקיר את השדות והכרמים במשך ב' שנים בצופות. דבר שלא יאומן כי יסופר בדורותינו. שאמנם היה כדבר הזה בישראל; מלבד זה הלא היוכל מחייבת שילוח עבדים והחזרת שדות לבעליהן. נמצא, שהשומר שביעית קדוש יאמר לו והמקדש את שנת החמישים ומקיים דיני יובל - "קודש הקדשים" יקרא. ואחנו בימינו אלה, כשבעוה"ר עלינו לשכנע את החנוני, שישגור את חניתו רבע שעה לפני השקיעה, והוא מתעקש - יושבים ותמהים, איך ירדנו פלאים! הלא אבותינו עזבו את מקור פרנסותיהם במשך ב' שנים בצופות ושילחו את עבדיהם וחזירו את שדותיהם, ולא הכל מהם שאלו "מה נאכל".... ושואלים, במה זכו להגיע למדרגת מלאכים בשנת השמיטה ולמדרגת "שרפים" בשנת היובל? והנה ישראל קדושים הם הארץ ישראל קדושה. ומצינו שב' קדושות המתאחדות, יוצאה מהן קדושה נפלאה. "קודש הקדשים". ולדוגמא נקח קדושת ישראל וקדושת תפילין, שלמרות קדושת כל א' מישראל מותר הוא לכנוס לבית הכסא; ואם אין מקום משומר להניח את תפיליו, רשאי הוא לתחוק את התפילין בידו ולכנוס לבה"כ. אבל אסור לו לכנוס לשם ותפילין בראשו ובזריעו. ולמה? מפני שע"י התחברות

1

השופר של חרות (3) יסודית

שופר של חרות

והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם. וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל יושביה יובל היא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזו ואיש אל משפחתו תשב"ו (ויקרא כה, ט-י).

אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מראש השנה עד יום הכפורים לא היו עבדים נפטרים לבתיהם ולא משתעבדים לאדוניהם, אלא אוכלים ושותים ושמתים ועטרותיהם בראשיהם. כיון שהגיע יום הכפורים תקעו ב"ד בשופר נפטרים עבדים לבתיהם ושדות חזרות לבעליהן (ראש השנה ח).

קשה להבין לשם מה המעבר האטי מעבדות לחרות? למה לא אפטרנו עבדים לבתיהם חכף בראש השנה. אם ביום זה נתקדשה שנת החמשים ופסקה העבדות, למה לא להשלים את הכל ביום זה? מה הצורך בשני שלבים, ואשר בין זה לזה יש לעבדים לשעבר מעמד מיוחד. הם לא בני תורין ולא עבדים.

תמוה גם הדבר שבשופר החרות תוקע לא רק העבד, אלא גם האדון. לא רק מי שיוצא לחרות, אלא גם מי שמוציא לחרות. ביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד שכל יחיד ויחיד חייב

לתקוע (ראש השנה ל - ורמב"ם ה' שמיטה ויובל פ"י ה"י). למה לא מספיק שהעבד לשעבר יתקע בשופר, כדי להפקיע עצמו מעבדותו בתוקף החוק?

אלא לתודיען שאין משיגים שנויים סוציאליים מרחיקי לכת, על ידי מהפכה כפויה מלמעלה. שילוח עבדים והחזרת שדות לבעליהם, מהווים שנוי רדיקלי בכל המבנה הסוציאלי והכלכלי של החברה הישראלית. ואת זאת יש להשיג על ידי הכשרת הלבבות של כל הנוגעים בדבר. אחרת יש חשש שהדבר לא יצלח. קשה להשיג שנוי קצוני כזה על ידי פקודה מגבוה בלבד. יש לשתף בו כל הגורמים, גם המדייתים וגם המפסידים. יש לדאוג שדבר זה יושג על ידי רצונם הטוב של המפסידים. יש לאפשר להם להתגבר על יצרם האנוכי.

הזמן המתאים לכך הוא, הימים בין ראש השנה ליום הכפורים. בימים אלה מהרהר היהודי בחשובה. בימים אלה הוא עושה חשבון נפשו. בימים אלה הוא נאבק עם תביעותיו הלא כל כך מוסריות ושאיפתיו האנוכיות. לכן קל לו יותר בימים אלה לכוף על עצמו ויתור מרחיק לכת כלפי הזולת. לשחרר עבדים ולהחזיר שדות לבעליהם. ביום הכפורים, כשאדם מישראל מגיע לשיא התעלותו הרוחנית, הוא מדמה עצמו למלאכים. מנתק עצמו מכל תענוגות העולם הזה. אינו אוכל ואינו שותה. אינו סך ואינו מנעיל נעליו.

שובת הוא מכל מלאכה וכל כולו שקוע בפשפוש במעשיו ובחפוש אחרי תעלולי היצר - ביום זה השעה כשרה להינתק מקנינים חמריים כמו עבדים ושדות. אם לא ביום זה, לפניו ולאחריו בודאי לא. אם יש סכנו כלשהו לאדם מישראל, שיתרומם מבחינה מוסרית עד לקיים מצוה מכסימלית כזאת, הרי זה רק ביום זה בלבד.

בימים שבין ראש השנה ליום הכפורים היהודי עובר תהליך אבולוציוני, וביום הכפורים עצמו בשלה בו ההחלטה לקיים מצוה שתפסה מרובה מבחינתו האישית.

האדון בעצמו תוקע בשופר החרות של עבדיו. השופר הזה מחזק בו את רצונו והחלטתו שהשיג אותם אחרי ימים של מאבק נפשי עצום ולבטי נפש גדולים. הוא תוקע בשופר כדי לעודד את עצמו, שלא יירתע ברגע האחרון. שלא ייבהל ממעשהו זה. שלא ייכנע שוב ליצר הממון. קול השופר עוזר לו להחריש את קול הספקות המכרסמים. אולי, עוד בלבד.

יובל נבחר להיות חכף אחרי שנת השמיטה. שנת ארבעים ותשע היא שמיטה, ושנת החמשים היא יובל. כי שנת השמיטה שלפני היובל, מביאה ניתוק חלקי של האדם מישראל מעדותיו ומעבדיו. בשנה זו הוא אינו עובד בשדותיו ואינו זקוק באופן דחוף לעבדיו. לכן קל לו יותר בשנת החמשים, בשעת המשבר, להתגבר על אנוכיותו המתקוממת בו נגד התפרקות מרצון מבעלותו על קנינים אדבי ערך וחשיבות. יש חשיבות רבה לעיתוי. דבר בעתו מה טוב. העתוי של יובל הוא מוצלח ומבוסס על מיטב החדירה הפסיכולוגית לנפשו של אדם.

השופר

וניתנה הארץ יבולה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח בארצכם, ל"ג פשטא כיון שיהיה ריבוי פירות שיאכלו לשובע, ועיי' בילקוט, ויכל כי ה' ויתן לאדם הכל בשפע ויש ביד האדם לאכול ולהתענג הרבה, אבל זאת באדם בעלמו לא יאכל כי אם לשובע נפשו ולא יותר מדי כדי שלא יבא לבעט ע"י רוב הכינה ושחיה ואין ארי כוהם אלא מתוך קופסה של בשר, והנה אם היו עושים כן ולא היו אוכלים רק הנדרך לא היו גולים מארץ ישראל אבל לא כן עשו אלא אכלו ושבעו ושכחו את חלקים עושיהם, ויש וכתבה הארץ

את פריה, ואכלתם לשובע שאתם לא תאכלו רק לשובע כפי ההכרח עד שתשבעו ואז וישבתם לבטח בארצכם ולא תגלו, ויש לפרש בזה הקרא ואכלתם אכול ושבעו והללתם את שם ה' וכו' ולא יבשו עמי לעולם, שהבטיח שלעתיד לא יאכלו רק לשובע כפי הזורך והללתם את שם ה' אשר עשה עמכם ולא יאמרו כחי ועולם ידי וכו' רק יכירו וידעו כי ה' נתן להם, ועיי' ולא יבשו עמי לעולם כי ע"י שאמרו כחי ועולם ידי וכו' באו לחרפה ובוז בעיני כל אבל לא יהי כן לעתיד ולא יבשו לעולם וה"ל:

2

וזרעתם את השנה השמינית (כה, כב)

יש אשר ידמה האדם בנפשו כי לאחר ששכת ממלאכת האדמה זמן רב ונתברך משמים לפרנסתו, יכול הוא להמשיך בדרך זו ולישב בכיתו בטל ממלאכתו, והקב"ה ישלח לו פרנסתו כפי צרכיו, לזה הזהירה תורה וזרעתם את השנה השמינית, שרק ע"י שנוהג הוא מנהג דרך ארץ ועמל להביא טרף לנפשו, יכרכהו השי"ת המשביע לכל חי רצון.

5
פרט
אם

ומפורשים הדברים בילקוט דברים ואת העם צו לאמר אתם עובדים בגבול אחיכם בני עשו. אתם אוכלים עם עשו בעוה"ז וכו', ולהלן כי ה' אלקיך ברכך, יכול אפילו אתה יושב ובטל, ת"ל בכל מעשה ידך אם עושה האדם הרי הוא מתברך ואם לאו אינו מתברך, מהו ידע לכתך, הלוכך, לכלוכך, צערך בפרנסתך, ומבואר מזה שגם במדבר שזכו למן מן השמים, ונראה היה שאינם טורחים למזונם כלל, לא זכו לזה אלא בצער וטורח ההליכה, שאין האדם נזון בעוה"ז אלא ע"י מעשה ידיו אם רב ואם מעט, ולא תחול ברכת ה' אלא במעשה ידי האדם "בזיעת אפיך תאכל לחם".

ורק נס מיוחד נעשה בשנה השביעית להודיע כי לה' הארץ וכו' * מזוננו ופרנסתנו ע"י ברכתו אנו מקבלים, אבל לאחר שנת השביעית צריך האדם לעבוד את אדמתו בדרך כל הארץ, וזרעתם את השנה השמינית.

6

"והארץ לא תמכר לצמתת כ"ל הארץ כ"י גרים ותושבים אתם עמדי". אמר ה' אתם סופר: איסור המכירה של הארץ לצמיתות גורם גם גרות וגם התישבות, מהצד האחד הרי זה מורה שאין האדם בעל הבית קבוע על אדמתו, שהרי אין לו זכות של מכירה, שאין אדם מוכר דבר שאינו שלו, ואינו אלא כמו גר, ומהצד השני הרי זה גורם שאדמתו נשארת לו ולזרעו אחריו עד סוף כל הדורות, ואם כן על ידי כך הוא נעשה לתושב קבוע, וזהו ההמשך: "והארץ לא תמכר וגו' כ"י גרים ותושבים וגו'".

8
תורה
והארץ

מצב זה שהאדם בארץ הוא גם גר וגם תושב, גר מבחינת עצמו ותושב מבחינת רציפות הדורות, מצב זה גורם להשפעה על הכרת האדם בכלל. "כשאני לעצמי מה אני", "אדם יסודו מעפר וכו'", ואינו אלא גר, אורח המתהלך מספר שנים קצובות עלי אדמות. אבל כשמתבונן שהוא מהווה חוליה בשלשלת הדורות, שראשה האחד הוא בתחילת היות ישראל לעם וקצה השני אינו קיים בכלל, כי אין קץ ואין סוף לקיום ישראל, בכתוב: "למען ידבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וכו'".

6

כימי השמים עלי הארץ, כשמתבונן בכך, הרי הוא מרגיש את עצמו כתושב קבוע ונצח.

16

ובמובן אחר נאמר הדבר גם בסוף הפרשה: "את שבתתי תשמרו". יש שמירה שהיא במובן המתנה, כמו "ואביו שמר את הדבר". כלומר: אדם מישראל צריך אף בששת ימי החול להמתין ולחכות ליום השבת, כאדם המתגורר לרגלי עסקיו מחוץ לביתו, שהוא מרגיש שאינו שם אלא בבחינת גר, והוא נמצא בדירת עראי, והוא מצפה ומחכה מתי יבוא לדירתו הקבועה, שהיא בבית. ואין הבדל בין אם הוא נמצא רוב זמנו בחוץ, או מיעוט זמנו. ההבדל הוא בהכרתו והרגשתו. יכול הוא להתגורר זמן רב בנכר, ולבוא לזמן קצר הביתה, ובכל זאת הוא יודע כי בנכר הוא גר ובביתו תושב. בששת ימי החול צריך אדם להרגיש את עצמו כמו בפרוודור, המשמש מבוא להטרקלין, שהוא יום השבת. וזהו סוד שיר של יום: היום יום ראשון בשבת, שני בשבת וכו'. ובאופן זה הוא גם גר וגם תושב. גר בימות החול ותושב בשבת, וכשמחכה בימות החול לשבת, הוא ממשיך לתוכו את ההתיישבות של שבת אף בחול, באופן שהוא באותו זמן גם גר וגם תושב.

26

3

וראה בטוב, מאמר נפלא מתורת מרן ה"בן איש חי" בספרו "בן יהודע",
לבאר מאמר האלקי רשב"י זיע"א (סוכה מ"ה ע"ב) דאמר "יכול אני לפטור את
כל העולם כולו מן הדין". ולכאורה הא כיצד.

ואמר בזה, דהנה כבר אחז"ל (סנהדרין צ"א ע"א) דלעת"ל ביום התוכחה
יבקש קודשא בריך הוא להעניש את האדם על מעלליו אשר חטא, ובבואו
ללדוך את הגוף טוען הגוף דאין הוא זה שחטא, והראיה דמאז שמוטל הוא
דומם בקברו לא חטא ולא כלום, ומכאן שהנפש היא החוטאת וכבר אמרו
"הנפש החוטאת היא תמות!" ובבא הקב"ה לדון את הנפש אומרת היא דאין
חלקה הגורם לחטא, והראיה דמאז שפרחה מן הגוף משוטטת היא בעולמות
העליונים ולא חטאה במאום ואין היא סיבת החטא.

(7)

אנא
רש
אזורים
שם
י' כ"א

משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו בוסתן נאה וחשש מי ישמרנו
כראוי ולא יתפתה לטעום מפירותיו. מה עשה, העמיד חגר וסומא וציווה
עליהם לשמור את הבוסתן. וטעמו עמו, הן החגר לא יוכל לילך, והסומא לא
יראה כי טוב העץ למאכל, והפירות ממילא יוסיפו טעם וישתבחו כשהן
שמורין בשמירה מעולה. לימים הגיד החגר לסומא כי הפירות תאווה הן
לעינים, והסומא העיד אף הוא לרעהו כי נחמד העץ להשכיל, ותיקף גמרו
בדעתם והרכיב סומא את החגר והלכו ולקטו ואכלו מן הפירות.

לימים בא המלך וראה מה עשן לו השומרים, התחיל מתדיין איתם, וכל
אחד מהם אומר לא אני זה שחטאתי. מה עשה המלך הרכיב חגר על גבי
סומא והלקם כאחד.

כך לעת"ל קוב"ה זורק נשמה בגוף ודנם כאחד, וזהו שאחז"ל "גוף ונשמה
אם תריבם דחו ולא יוכלו קום".

ומעתה זהו שאמר הרשב"י זכותו תגן עלינו, הן הלכתא רבתא לשבתא
דשנים שעשאוה פטורים כמבואר בשבת (צ"א), אך כשזה אינו יכול וזה אינו
יכול שניהם חייבים, ברם, "ורבי שמעון פוטר", הרשב"י לשיטתו שבזה אינו
יכול וזה אינו יכול שניהם פטורים, הוא לשיטתו פוטר את העולם כולו מן
הדין, והדברים שמחים ומאירים!

(כתבי תלמידים)

(4)